

DELO

TRST - 21. aprila 1991 - Leto XLIII. - Štev. 4 - Petnajstdnevnik - Quindicinale - Abbon. postale - Gruppo II-B/70% - 700 lir

Direktor ALBIN ŠKERK - Ureja uredniški odbor - Odgovarja FERDI ZIDAR - Uredništvo in uprava: Trst, Ulica Capitolina 3 - Telefon (040) 764872 - 744047
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi 2, tel. 0481/84436 - Poštni tekoči račun 14454342 - Letna naročnina 12.000 lir - Stavek ZTT, tisk Edigraf, Ul. dei Montecchi 6

PRIMORSKI DNEVNIK

Neodvisen časopis slovenske manjšine!

Sprašujemo se, če je res, da je vsem Slovencem do istih ali podobnih ciljev vsaj glede osnovnih potreb naše narodnostne skupnosti. Kajti težko bi trdili, da si vsa slovenska politična predstavništva ali komponente kot temu pravimo — enako prizadevamo za določene stvari.

Vzemimo na primer vprašanje Primorskega dnevnika. Mar smo res vse slovenske politične komponente tako odločno na bojnem polju za rešitev Primorskega dnevnika? Nam se zdi, da nekateri stojijo malce ob strani. Mogoče se motimo; a zakaj so potem npr. na zadnji razpravi, ki jo je organiziral sindikat časnikarjev, sodelovali poleg časnikarjev in sindikalistov od politikov le predstavniki levice (Budin, Spetič, Bordon...)? In to res ni edini primer.

Pa vendar bi morali vsi še odločneje nastopiti za to, da bi DRŽAVA poskrbela za Primorski dnevnik. Ob "čistih računih" seveda, a vendar bi morala prav država poskrbeti zato, ker bi zapora Primorskega dnevnika pomenila preočitno protislovje prav z njeno uradno politiko na tem koncu Evrope, oziroma "spodrsrljaj", ki se ga ta politika, res ne more privoščiti. Kje so tu tiste slovenske politične komponente, ki so povezane z vladno večino? Le—ta govori med drugim o potrebi po "novem tržišču" za Primorski dnevnik in o zainteresiranosti privatnih podjetnikov v takem primeru. Mar bodo hoteli Primorski spremeniti v časopis, ki bo namenjen "novemu tržišču" to je novim bralcem? Mar to ne pomeni, da na ta način ne bo več časopis slovenske narodnostne skupnosti v Italiji? Mi pa potrebujemo naš časopis kot skupnost...

Je mar povezano s tem dejstvo, da stojijo nekatere politične komponente le ob strani? Ali še z drugimi političnimi računi?

Potrebuje in želimo svoboden, kulturno politično samostojen Primorski dnevnik, kot izraz svobodne, politično nepogojene slovenske narodnostne skupnosti v Italiji ali ne? Ali bi rad kdo spremenil dnevnik iz sredstva, ki obstaja v korist slovenske manjšine v sredstvo političnih strank, ki delujejo v manjšini? Mar ne bo postala tako tudi slovenska manjšina sredstvo političnih strank in računov? Tudi določenih političnih strank iz Republike Slovenije ni mogoče odmisлити iz take igre...

Koliko in kakšnih struktur in ustanov bo ohranila manjšina po taki poti?

NOVOST V NAŠIH VRSTAH

Tovarišica Perla Lusa je novi tajnik tržaške federacije DSL

V torek, 9. aprila je federalni odbor tržaške Demokratične stranke levice izvolil tovarišico Perlo Luso za pokrajinskega tajnika stranke.

Perla Lusa je stara 40 let, diplomirala je na jezikoslovni fakulteti, pokrajinska svetovalka po letu 1980, deželna svetovalka od 1988. V KPI se je včlanila leta 1977. Bila je članica deželnega odbora, tržaškega pokrajinskega tajništva in, med letoma 1983 in 1987, članica za vprašanja žensk pri vsedržavnem vodstvu stranke. Na 18. kongresu je bila izvoljena v centralni komite, kjer je podprla preokret tovariša Occhetta. Je članica novega vsedržavnega sveta Demokratične stranke levice. "Prejeli smo na znanje, da so na mednarodni ravni v teku globoke in radikalne spremembe, v Italiji pa doživlja demokratični red hudo krizo. Demokratično smo izbrali, da krenemo na novo pot, da bi okrepili in posodobili levico. Vnesli smo veliko novost v politično življenje: v DSL se soočajo ljudje z različnim kulturnim izvorom, v njej se različnost doživlja kot bogastvo in nujni izzivi pri razumevanju realnosti in pri oblikovanju političnih smernic."

Tudi zaradi tega je bogastvo bitk in misli, ki jih je KPI izoblikovala v Italiji skupno s Slovenci, sestavni del DSL, kot je njen sestavni del cilj, da se italijansko demokracijo izpopolni z zagotovitvijo zaščite in razvoja narodnim manjšinam. Danes stoji pred nami naloga, da okrepimo to silo, da jo uveljavimo z njenimi značilnostmi in cilji v tržaškem političnem življenju, da pride do izraza vloga levice pri razvijanju gospodarske, družbene in kulturne vloge, ki jo lahko ima Trst tudi zaradi demokratizacije vzhodne Evrope."

DEMOKRATIČNA STRANKA LEVICE

poziva na udeležbo na osrednjo proslavo **50. letnice ustanovitve Osvobodilne fronte**, ki bo v soboto, 27. aprila v Ljubljani v organizaciji Zveze združenj borcev s sledečim programom:
Ob 11. uri ljudsko zborovanje na Trgu revolucije;
ob 13. uri koncert partizanskih pevskih zborov v Cankarjevem domu;
ob 18. uri svečana akademija v Cankarjevem domu z govorom **Milana Kučana**.

IZZA KONGRESA

Dialektično soočenje med slovenskimi tovariši na Goriškem

Prvo, najbolj zmedeno in še deloma megleno obdobje novoustanovljene stranke DSL je mimo. Po letu in pol polemik in nasprotovanju v samih vrstah članstva je prišlo do razčiščevanja stališč na pokrajinskem kongresu goriške federacije KPI, ki je potekal 11., 12. in 13. januarja v Gorici. Ozračje je bilo zelo napeto, ker se je že pripravljala razkol med tovariši, ki so se odločili za nadaljni politični boj v vrstah KPI, tovariši, ki so se odločili za Ingraovo strujo in tistimi, ki so se po smernicah večine odločili za Occhettovo preosnovno stranke.

Kakor v italijanskem taboru, tudi med goriškimi Slovenci je prišlo do diferenciacij. Na goriškem kongresu so se tudi Slovenci razdelili v tri struje, čeprav je prevladala med tovariši strpnost. Na pokrajinski kongres so slovenski predstavniki vseh struj prišli delno neorganizirani. Delegati kongresov so prišli iz Gorice Ivan Bratina, iz Sovodenj Rafka Butkovič, iz Laškega Aleksandra Devetak, vsi iz Occhettove struje in predstavniki doberdobske sekcije "Srebrnič", katere so pred-

stavljali Jarc Jožef in Marjo Lavrenčič (Occhetto) nato Andrej Jarc, Karlo Ferletič in Marko Jarc (Ingraova struja). Iz pokrajinskega zbora je izšel tudi delegat za državni kongres v Riminiju prof. Darko Bratina, ki je predstavljal goriške Slovence. Naj omenimo, da se je kot povabljen udeležil prelomnega rimskega zbora tudi Marko Jarc kot predstavnik Ingraove skupine. Iz Riminija se ni nihče vrnil domov preveč zadovoljen. Tajnik Occhetto ni zadovoljil, še manj pa je prepričal naj ostanejo v novi politični grupaciji "odpadniki" Cossuttovega skrajno levega krila. Takoj je postalo jasno, da bo večina krmarila novo ladjo, da bo manjšina (Ingrajevci) prešibka za odločno opozicijo. Postalo je tudi jasno, kar se je v prihodnjih mesecih tudi uresničilo, da je veliko tovarišev zapustilo stranko iz razočaranja, drugi so se le umaknili, da bi lahko razumeli kaj se dogaja, tretji so ostali vendar razkropljeni po stranki kot še nikoli.

15. marca so pokrajinski delegati izvolili federalni komite v kate-

VLADA, ZAKON ZA MEJNA PODROČJA, ZTT

Novi izzivi za manjšino

Vse kaže, da Andreottiju je torej uspelo premostiti krizo, skrupucati novo vladno koalicijo in predstaviti parlamentu novo vlado, ki naj bi vladala do konca zakonodajne dobe. Zadnje leto naj bi pač pripravili Italijo na vstop v evropsko skupnost in položilo temelje za konec prve in nastanek druge republike.

Vse to se odvija pod močnim pritiskom desničarskih sil, katerim je dal še posebej duška predsednik republike Cossiga s svojimi nastopi.

Politične sile se sedaj merijo prav ob vprašanju ustavnih reform ter skušajo uveljaviti svoj model "druge republike". Ne glede na razglašene razlike pa je skupni imenovalec "druge republike" v premostitvi antifašistične in socialno napredne usmerjenosti sicer neuresničene italijanske ustave. Poudarjena je nujnost po močni vladi, morda celo po predsedniški republiki. Takemu sistemu močne, avtoritarne oblasti, ustrezajo povsem reakcionarne izbire na raznih področjih zunanje in notranje politike, kot je zamisel o poklicni vojski (Italija naj bi postala žandar Sredozemlja), o omejenih pristojnostih parlamenta, o uninominalnem volilnem sistemu, ki naj bi izločil iz igre politične in druge manjšine. Predvsem pa je čutili zasak v desno na socialnem področju, kjer je ošibitev opozicije omogočila sistematično klestenje sistema socialne varnosti in podpore. Primer zdravstva je najbolj zgovoren.

Komunisti nasprotujemo iskanju bližnjic k drugi republiki, ker me-

nimo, da je to le oženje demokracije. Leve demokrate in druge napredne sile pozivamo k skupnemu nastopu, da se prepreči avtoritar- ni zasak in ohrani izvorni navdih doslej neuresničene ustave, ki je bila plod demokratičnega odpor- ništva.

Komunisti nasprotujemo iskanju bližnjic k drugi republiki, ker menimo, da je to le oženje demokracije. Leve demokrate in druge napredne sile pozivamo k skupnemu nastopu, da se prepreči avtoritar- ni zasak in ohrani izvorni navdih doslej neuresničene ustave, ki je bila plod demokratičnega odpor- ništva.

Komunisti smo za modernizacijo političnega sistema, kar pomeni predvsem poenostavitev zakonodajnega postopka (enodomni parlament) in prenos večine pristojnosti na dežele, ki naj postanejo zares nosilke oblasti in krajevne avtonomije.

Med neuresničeni določili ustave velja še posebej omeniti 3. in 6. člen, ki ščitita pravice narodnih in jezikovnih manjšin. In če bo prišlo do javne diskusije o vprašanih sistemskih reform, bomo komunisti na to opozorili in klicali vse politične sile pred lastno odgovornost.

V teh pogojih je tudi slovenskemu predstavniku v parlamentu izredno težko nadaljevati začeti boj za zakonsko priznanje temeljnih pravic slovenske manjšine.

Tu se prepletajo različna vprašanja: globalna zaščita, družbeno-

STOJAN SPETIČ

■ nadaljevanje na 4. strani

MARKO JARC

DOLINA

Dolinska sekcija DSL pred novimi izzivi

Globoka in zgodovinska kriza, ki je nastala med nami v zadnjih letih, se za mnoga še ni zaključila. Zajela je številne tovariše, ki v negotovosti in neodločnosti čakajo in razpravljajo le o razkolu, ki ga mi gotovo nismo želeli. Razkol, za katerega osebno menim, kot mislim, številni drugi tovariši, da do njega ne bi smelo priti. Gre za tovariše, ki so veliko naredili in so na žalost ponovno pred težko izbiro. Iskreno povedano, moramo jih razumeti. Tovariši, ki bi radi pristopili k DSL, toda ne najdejo tistega poguma, ki jih je dolga leta označeval. Tovariši, ki so prepri-

čani, da je to prava izbira, toda nočejo prizadeti svojih dosedanjih sopotnikov. Nova stranka sloni na bogastvu, zbranim v dolgih letih bitk in dela, katerih ne gre pozabiti, temveč jih ohraniti kot zgled. Jasno je torej, da govorimo o novi stranki predvsem kot o sili, ki naj bo sposobna s svojo politiko, organizacijo in dejavnostjo na splošno izražati potrebe ljudi. To se pravi stranka, ki naj postavi in reši vprašanja emancipacije dela, študija in drugih velikih problemov naše družbe, ob privzemanju vseh

naprednih tradicij, ožjega in širšega okolja. In to je v zadnjem desetletju, povejmo si iskreno, manjkalo. Bili smo odsotni in nadaljevali smo na naši poti naslanjajoč se na spomin nekdanjih zmag, ki so nam zameglile pogled na zadnje volilne poraze. Dragi tovariši "druge resolucije", pozivam vas torej, da se pridružite Demokratični stranki leve in da sodelujete pri njeni rasti. Naj zaključim s pozivom, ki velja za mojo Občino Dolino. "Pozor na lisico in volka!"

Willy Vorus

OPENSKA ŽUPNIJA

Odprto pismo tržaškemu škofu Bellomiju

Spoštovani gospod škof!

Zelo nam je žal, da niste upoštevali prošnje in želje 1290 podpisnikov, ki so se zavzemali in se še zavzemajo za to, da ostane listina iz leta 1966 neokrnjena v javni, da ohrani torej župnija Sv. Jerneja na Opčinah še naprej slovenskega župnika in da ostane še naprej pastoralno središče za vse Slovence z Opčin, od Banov in s Ferlugov.

Sporočiti Vam želimo, da tukajšnji krajani ne nameravajo in ne morejo odstopiti od svojih pravic in da zato pričakujejo in želijo od Vas jasno in nedvoumno pismeno zagotovilo o pravni veljavnosti zgoraj omenjene listine, ki ureja razmejitve in pristojnosti obeh župnij na Opčinah: starodavne slovenske župnije Sv. Jerneja ap. in leta 1966 ustanovljene italijanske župnije Marija Kraljica sveta.

Tako pismeno zagotovilo bi pomenilo tudi, da na verskem področju ne veljajo pravila in postopki, ki smo jih vajeni v širšem družbenem in političnem življenju in ki urejajo in rešujejo vprašanja na osnovi številčnega razmerja. Poudariti želimo, da je pismeno zagotovilo o pravadni veljavnosti listine iz leta 1966 za vse nas osrednje vprašanje in bojimo se, da je bil župnik g. Viljem Žerjal prav zaradi svojega zavzemanja za njeno veljavnost deležen večkrat tudi grobih in celo nezaslišanih napadov (naj npr. navedemo glasno psovanje, ki ga je doživel v cerkvi, med mašo za italijanske vernike, v maju 1970), ki so se stopnjevali iz leta v leto. Kaže, da njegova preместitev ne bo brez posledic: izpodkopati utegne zaupanje do Cerkve in tudi verne ljudi odtegniti od nje.

Že sedaj se je namreč med člani župnijske skupnosti z Opčin, od Banov in s Ferlugov porodil globok občutek razočaranja nad odnosom do njihovega mnenja in nad ravnanjem z g. župnikom Viljemom Žerjalom. Prosimo Vas, da nam odgovorite in Vas lepo pozdravljamo.

Opčine — Bani Ferlugi, 6. aprila 1991

DELEGACIJA KRAJANOV:

Vladimir Vremec
Marija Kacin
Milojka Sosič Operti
Jelka Cvelbar
Pavel Vidau
Viktor Sosič
Berta Vremec
Peter Škabar
Peter Suhadolc
Neva Husu
Danila Ferluga

NOVA PREMIERA SSG

O'Neillova noč

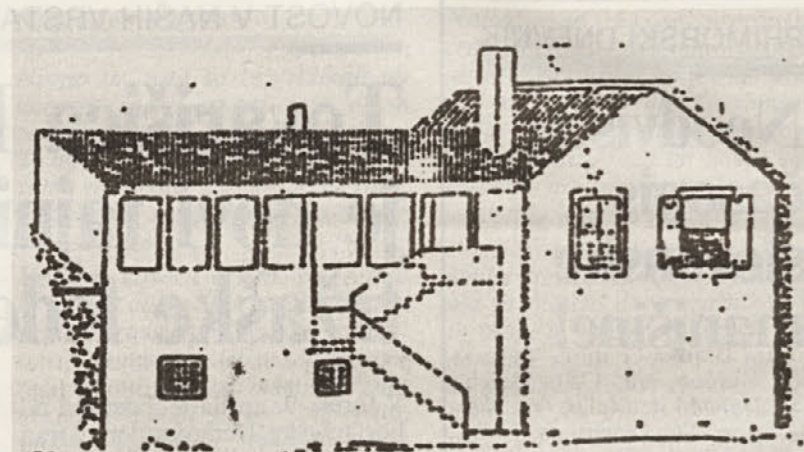
Slovensko stalno gledališče je v petek, 5. aprila, predstavilo v tržaškem Kulturnem domu svetovno znano dramo ameriškega avtorja Eugene O'Neill (nobelovega nagrajenca za književnost leta 1936) z naslovom: "Dolgega dne potovanja v noč". Delo je režiral priznani odrski umetnik Dušan Jovanovič.

Po mnenju svetovne gledališke kritike sodi drama "Dolgega dne potovanja v noč" med najboljša ameriška dramska besedila. To delo je bilo prvič uprizorjeno leta 1956, po avtorjevi smrti, kot si je O'Neill sam želel. Tematika, ki jo obravnava ta znani ameriški dramatik, je zasvojenost z mami, morfinezim, alkoholizem, izgubljene iluzije, družinska katastrofa. Gre za globoko psihoanalitično dramo, ki z dogodki v preteklosti utemeljuje razsulo v človekovem intimnem svetu. Drama je delno avtobiografska. V igri so nastopali štirje igralci Slovenskega stalnega gledališča (Anton Petje, Bogdana Bratuž, Vladimir Jurc in Lučka Počkaj), kot gost pa Alojz Svete, eden najperspektivnejših mladih slovenskih igralcev, ki tokrat prvič nastopa v Trstu. Sceno si je zamislil Marjan Kravos, kostumi so delo Bianke Adžič-Ursolov, glasbo pa je napisal Davor Rocco.

BERI IN ŠIRI
DELO

SEKCIJA DSL IZ OPČIN IN BANOV

Prispevajte za novi ljudski dom na Brdini!

Dolgoletna želja, da zgradimo na Opčinah primeren sedež za razne politične in socialne dejavnosti, se bliža uresničitvi.

Zgradba je pod streho, dokončana so vsa zunanja dela in tudi v pritličnih prostorih, ki so namenjena shrambi raznovrstnih premičnin. Ti spodnji prostori že danes služijo svojemu dragocnemu namenu.

Da je prišlo do lepega uspeha se je treba zahvaliti:

- marljivim tovarišem;
- dolgoletni skrbi in delu;
- solidna podpora prijateljev in domačinov v okviru nabiralne akcije;
- neprecenljiva podpora s prostovoljnimi delom lepega števila

OBNOVA KP

Delo komunističnih obnoviteljev

Gibanje za komunistično prenovo v teh pomladanskih dneh uresničuje zahtevno nalogo ponovne ustanovitve komunistične partije v Italiji.

Prejšnji teden se je v Rimu zbral vsedržavni svet gibanja, kateremu je poročal koordinator Sergio Garavini. Iz naše dežele so se sestanka udeležili tovariši Cuffaro, Pegolo, Andrian in Spetič.

Šklenjeno je bilo, da se bo v dneh 3. in 4. maja odvijala v Rimu vsedržavna skupščina Gibanja, ki bo osvojila sklep o ponovni ustanovitvi KPI in sklicala ustanovni kongres prve dni jeseni. V nedeljo 5. maja dopoldne pa bo v rimski palači EUR množični shod, na katerem bodo komunisti poudarili željo po obnovljeni enotnosti leve opozicije v obrambo demokratičnega ustavnega reda, proti poskusom ustvarjanja avtoritarne druge republike in ukinjanju socialnih pridobitev delavskega gibanja.

Kajti zamisel o "drugi republiki" nosi v sebi globok reakcionaren značaj, o čemer pričajo poskusi rehabilitacije fašizma, kletve proti odporništvu, proglašanje gladiatorjev in framazonskih prevratnikov lože P2 za "domoljube", kampanja proti pacifistom in za ustanovitev poklicne vojske, klesanje socialnih storitev in poniže-

članov in prijateljev med samo gradnjo.

Do teh ugotovitev so prišli člani Odbora za gradnjo, ko so pred dnevi preučili ves dosedanji potek del. Vsem, ki so na kakršenkoli način dali svoj prispevek za dosežen uspeh, gre vsa zahvala. Odbor je soglasno sklenil, da čeprav so finančni viri usahnili, je treba korajžno z deli nadaljevati. Odbor smatra, da z odlašanjem bi samo povečali stroške gradnje zato je nujno, da poiščemo pot do zaključka s podporo prijateljev in članov.

Naše geslo naj bo "...še en ruk in likof bo tu!"

ODBOR ZA GRADNJO
NOVEGA LJUDSKEGA
DOMA NA OPČINAH

ŠESTI KROG

Mlada in simpatična TV

Kdo so bili včeraj gosti 6. kroga? Ma si ga slišal, kaj je rekel? Kdo je bil včeraj v Škrtoču? In kakšna je bila nagrada?

Taka in podobna vprašanja so postala vsakdanja, kot nam je domače gledati koprsko televizijo v ponedeljkih zvečer, ko je na sporedu naša, zamejska Športna oddaja. Ne vem, kateri so bili cilji oddaje in pravzaprav tudi niso važni pri tem mojem razmišljanju, za katerega so me spodbudili pogovori v krogu prijateljev: pogovori, ki so mi potrdili, da oddaji masovno sledimo tako pri nas kot tudi v Sloveniji.

Ne čudim se, da je gledanost pri nas visoka, predvsem v športnih krogih, saj je to prva in edina televizijska oddaja, ki govori samo o nas, ki kaže samo nas oziroma naše športno udejstvovanje, ki je izredno bogato in na katerega smo res lahko ponosni. Res, veliko zmorem. Bogati smo na ljudeh, ki sredi velikih težav vodijo in gradijo naš šport; bogati smo tudi na naraščaju, v katerega, vsaj tak je vtis gledalca, polagamo veliko pozornost. Kot ne športnik imam namreč prvič jasno sliko o tem, kaj je šport v zamejstvu, vidim to maso ljudi, športnikov in ljubiteljev športa, ki se premika iz enega igrišča na drugega, ki navija za roket, košarko, odbojko, da ne govorimo o nogometu.

Brati tu pa tam o naših dosežkih je nekaj drugega kot gledati teden za tednom kroniko našega športa, poslušati v živo naše ljudi, ki vedno bolj suvereno nastopajo pred televizijskimi kamerami in se tru-

dijo, da bi svoja mnenja izražali v svoji najboljši slovenščini.

Imam občutek, da sem pravzaprav nehote zapisal veliko hvalnico oddaji in našemu športu. Pa zakaj bi se zamejci tudi enkrat ne pohvalili! Vem, da ni v našem športu vse enostavno, vem, da tudi v marsikaterem društvu ne poteka vse kot bi bili želeli. Tudi na oddaji 6. Krog bi imel kako pripombo: večsilih je površina, večsilih preveč zaletava, večkrat je slovenščina šibka. Čas je, da se oddaji izboljša, tudi ker je krepko prerasla naš zamejski okvir, o čemer pričajo telefonski pozivi iz cele Slovenije in že spet, če mi dovolite, pogovori s prijatelji in znanci. Pravijo mi, da je v Ljubljani postal "Škrtoč" pravi hit, da dijaki na šolah začnejo uporabljati v svojem žargonu naše narečne izraze in da bi radi povabili na razgovor voditelje oddaje. Mnenja starejših gledalcev pa so, da so ti fante grozno nesramni, da kaj vse si upajo, da čisto vsem pomolijo mikrofon pod nos. Nesramni, a tako neposredni in simpatični.

Mislím, da se Slovenci v zamejstvu še nikdar nismo predstavili Sloveniji prek javnih medijev tako masovno in s tako močjo, ki je pravzaprav moč televizije. Ponavljam, ne vem, če je bil tudi to eden izmed ciljev oddaje. V Kopro ocenjujejo, da gleda 6. Krog v Sloveniji okrog 50 tisoč gledalcev: dodaten dokaz, da je oddaja krepko prerasla zamejsko publiko, kar predstavlja novo spodbudo za vse, ki pri oddaji sodelujejo in nastopajo.

